

Posudek školitele

Student: PhDr. Miroslav Šedivý

Během doktorského studia Miroslav Šedivý soustavně prokazoval potřebné studijní předpoklady i kázeň spočívající v dodržování studijního plánu, všechny zkoušky složil a disertaci odevzdal v plánovaném termínu. Své mimořádné odborné kvality i neobyčejnou píli a soustředěnost prokázal především rozsáhlým, intenzivním a dlouhodobým výzkumem nepublikovaného pramenného materiálu v zahraničních archivech (Vídeň, Berlín, Paříž, Londýn, Mnichov) i úctyhodného množství odborné literatury. Shora uvedené pozitivní dispozice se odrazily ve vynikající kvalitě předložené disertace.

Miroslav Šedivý ve své disertační práci *Rakousko a Východní otázka 1829–1841* zkoumá vývoj aktivit a pozice habsburské monarchie s ohledem na Východní otázku v letech 1829–1841, což bylo z hlediska Osmanské říše údobí mimořádně kritické, zvláště v souvislosti s odstředivými tendencemi a mocenskými ambicemi egyptského paši Muhammada Alího. Během tohoto období všechny zainteresované velmoci velmi výrazně zasahovaly do vývoje Východní otázky. Na jedné straně se Rusko snažilo rozšířit a upevnit svůj vliv v Konstantinopoli, popřípadě rozhodnout otázku Úžin ve svůj prospěch. Na druhé straně se Francie ve zkoumané době zmocnila Alžírsko (1830) a poměrně dlouho důrazně podporovala právě Muhammada Alího. Tato situace způsobila, že se habsburská monarchie octla v jedné frontě s Velkou Británií, s níž načas dokonce spolupracovala i vojensky.

Téma práce je z časového a věcného hlediska vymezeno logicky a správně, celková koncepce je vyvážená a odpovídá požadavkům vyplývajícím ze zvoleného tematu. Šedivý svůj text rozdělil do čtrnácti základních kapitol. První (*Metternich a Osmanská říše do roku 1829*) do

značné míry plní úlohu expoziční, včetně prezentace a hodnocení vztahu mocností k zápasu Řeků za nezávislost a k rusko-turecké válce, jejímuž ukončení je věnována druhá kapitola (*Drinopolský mír 1829*). Při této příležitosti bych chtěl upozornit na mimořádně pozoruhodnou autorovu tezi, kterou dokládá na základě pramenného výzkumu již v těchto kapitolách, stejně jako i v dalším textu ještě mnohokrát. Vcelku jednoznačně totiž prokazuje, že rakouská politika ve Východní otázce nebyla ve zkoumaném údobí primárně protiruská, ale protifrancouzská. Proto také Šedivý i v dalších kapitolách logicky věnoval francouzským aktivitám značný prostor. Ve třetí hodnotí důsledky francouzské okupace Alžírsko (*Francouzská expedice do Alžírsko 1830*), ve čtvrté francouzské aktivity v turecké metropoli (*Francouzské aktivity v Konstantinopoli 1830–1840*). Konec konců i pátá kapitola (*Muhammad Alí a první osmanko-egyptský konflikt, 1832–1833*) se v mnoha ohledech dotýká francouzské politiky, která poskytovala podporu egyptskému pašovi, zatímco rakouský kancléř se snažil čelit jejím snahám. Šestá (*Smlouva z Hünekâr Iskelesi a setkání v Mnichově Hradišti*) a sedmá (*Rusko a západní mocnosti, 1834–1838*) kapitola jsou věnovány hodnocení základních aspektů vztahů mezi velmocemi a rozboru jejich vzájemných jednání, primárně samozřejmě roli, již v této souvislosti hrálo Rakousko. Vídeň i Londýn se důrazně stavěly proti tendencím Muhammada Alího směřujícím k dosažení nezávislosti a zisku dalších území na úkor sultána. Případný úspěch egyptského paši v tomto směru totiž považovaly za možný impuls k rozpadu Osmanské říše a nebezpečnou příležitost pro prosazení ruských resp. francouzských zájmů. Této problematice jsou věnovány osmá (*Otázka nezávislosti Muhammada Alího, 1833–1838*) a devátá (*Začátek druhého osmanko-egyptského konfliktu, 1839*) kapitola. Jednoznačné doklady o tom, že rakouský kancléř přecenil svou roli i možnosti při řešení konfliktu přináší Šedivý v desáté kapitole (*Idea „konference“ ve Vídni, 1839*). Celoevropský dopad kritické situace v mezinárodních vztazích

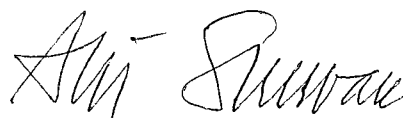
vyvolané vývojem ve Východní otázce je pak prezentován a analyzován jedenácté kapitole (*Rýnská krize, 1840*). Hodnocením britsko-rakouské vojenské spolupráce v Levantě je dvanáctá kapitola (*Válka v Sýrii, 1840*), k otázce postavení křesťanů se obrací třináctá kapitola (*Křesťané v Sýrii, 1840–1841*). Svým způsobem jistým epilogem je pak čtrnáctá kapitola, hodnotící průběh a výsledky Londýnské konference o Úžinách (*Druhá londýnská konference o Úžinách, 1841*).

Je možno s potěšením konstatovat, že Šedivý správně pochopil, prezentoval a především zhodnotil všechny základní aspekty zahraniční politiky habsburské monarchie v dané souvislosti a v příslušném časovém úseku. Lze jen ocenit skutečnost, že se nenechal strhnout k jednostranným soudům, což se především týká hodnocení osobnosti Metternichovy, kdy někteří autoři poněkud jednostranně propadají představám o „Metternichově systému“ a efektivitě jeho fungování, představě o tom, že to byl rakouský kancléř, kdy byl v této době oním „diplomatickým kočím“ Evropy s rozhodujícím vlivem na mezinárodní politiku. Autor zřetelně prokazuje, že kancléřova podpora sultánovi nebyla determinována jen tradičními legitimistickými principy, ale především navýsost pragmatickou představou, že desintegrace Turecka by mohla zásadním způsobem ohrozit evropskou rovnováhu a vést k ozbrojenému konfliktu velmocí, který by byl, upřímně řečeno, i mimořádně vážnou hrozbou pro habsburskou monarchii. Je třeba souhlasit s autorem, že „*zachování Osmanské říše nebyl cíl, nýbrž prostředek k zajištění míru v Evropě*“. Proto se po celé sledované období rakouský kancléř stavěl proti francouzské politice, zejména v souvislosti s její podporou Muhammada Alího a sotva lze polemizovat se Šedivého závěrem, že „*s žádnou jinou zemí se Metternich ve zkoumaném období nestřetával na Blízkém východě tak často a intenzivně jako s Francií, lze bezpochyby označit tuto mocnost za hlavního protivníka Rakouska v Orientu*“. Na druhé straně Šedivý nejednou jasně dokládá Metternichův pragmatismus – kancléř se vždy smířil tím, co

považoval za nevyhnutelné, byť šlo o ohrožení integrity sultánovy říše (výsledky rusko-turecké války 1829, nezávislost Řecka, francouzská okupace Alžírsko). Nesporným dokladem slabosti Metternichovy pozice pak bylo naprosté ztroskotání ideje konání mezinárodní konference ve Vídni, naopak úspěchem rakouské politiky byly výsledky spolupráce s Londýnem. Kancléřovým cílem a také hlavním úspěchem, dosaženým, pravda, nikoli jen jeho přičiněním, bylo zachování další existence Osmanské říše.

Předložená disertace představuje mimořádně zdařilý výsledek badatelského úsilí, založeného především na rozsáhlém výzkumu pramenů v zahraničních archivech. Autor také jednoznačně prokázal hlubokou znalost vydaných pramenů. Pokud jde o odbornou literaturu, její seznam vyvolává zasloužený respekt. Jsem jednoznačně toho názoru, že Šedivého pozornosti neunikl žádný titul podstatný pro zkoumání zvolené problematiky. Jazyková stránka textu má potřebnou kvalitu. Šedivého práce by si jistě zasloužila vydání tiskem. Zvážím-li všechny základní aspekty, musím s potěšením konstatovat, že text Miroslava Šedivého bezesporu splňuje všechny požadavky kladené na disertační práce na oboru historie/obecné dějiny, proto ji doporučuji k obhajobě.

V Hostivici, 17. srpna 2008

Prof. PhDr. Aleš Skřivan, CSc.

Ústav světových dějin